
Empirisme

2n de Batxillerat
2019 - 2020

Empirisme

L'Empirisme és un moviment filosòfic que es desenvolupa a la segona meitat del s. XVII i durant tot el s. XVIII a les Illes Britàniques. Formen part d'aquest moviment: LOCKE, BERKELEY, HUME.

L'empirisme NO és una teoria filosòfica segons la qual l'experiència és més important que la raó. Més aviat al contrari, sense raó (capacitat racional) no hi hauria cap tipus de coneixement. El que els empiristes volen analitzar és "com" s'origina la raó, com s'origina el coneixement? No hi ha cap coneixement que pugui ser independent de l'experiència, no hi ha cap coneixement que pugui ser independent de les dades sensibles. La raó s'origina doncs a partir de l'experiència sensible. La ment només reelabora en forma d'idees la informació que prové dels sentits.

Axiomes centrals:

White paper -> tabula rasa

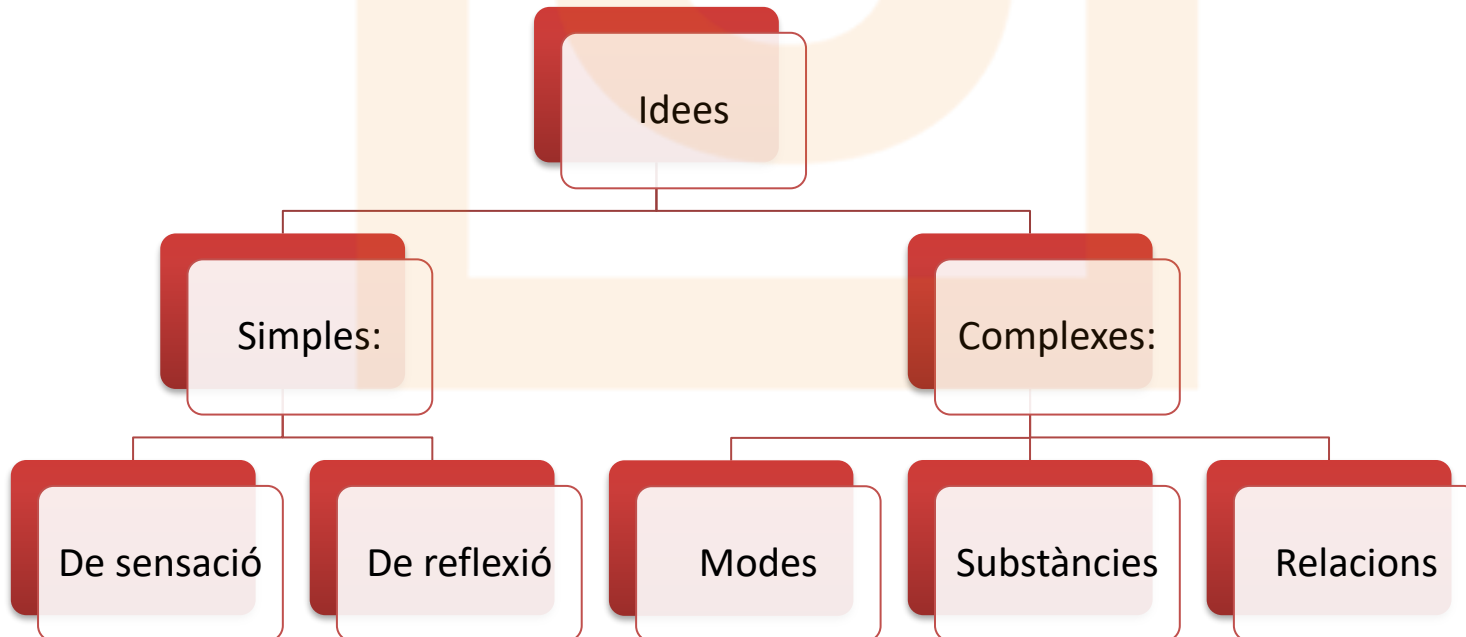
Innatisme no existeix.

John Locke (1632 – 1704)

- Assaig sobre l'enteniment humà -> Teoria del coneixement
 - Segon tractat sobre el govern civil -> Teoria política
 - Obra iniciàtica -> la raó no és autònoma ni infal·lible i treballa amb el material de l'experiència (límit i garantia de l'èxit del coneixement)
 - Les idees són el contingut bàsic sobre el qual treballa l'enteniment.
 - Conèixer és estudiar els mecanismes psicològics d'associació i combinació d'idees -> **Psicologisme.**
- Si l'experiència externa/interna és l'única font del nostre coneixement aquest està limitat.
Pel que fa:
- **La Gènesi:** el coneixement mai és innat sempre s'origina a partir de l'experiència.
 - **Extensió:** el coneixement no pot anar més enllà del que ens proporciona la nostra experiència.
 - **Certesa:** només podem posseir certesa sobre allò que està dins dels límits de l'experiència.
- Conseqüències: Mai podrem conèixer directament la REALITAT, el que coneixem no són les coses reals sinó la manera com la nostra ment les elabora.

J.Locke

Les idees no són innates: no hi ha cap contingut previ a l'experiència (no són connaturals a l'enteniment) La ment és *White Paper*. Qualsevol idea (informació) de la nostra ment prové de l'experiència. Són el contingut de l'enteniment humà. Tot el que és objecte de l'enteniment humà quan pensem són idees (per tant, una imatge, una percepció, una representació també són idees). Locke fa un ús molt ampli del mot 'idea'; el que li interessa bàsicament és explicar com arriben les idees a la ment i com la ment les elabora.



Idees

- **Simples:** provenen de l'experiència i són indivisibles, la ment no pot descompondre en altres més senzilles . Objectives i reals. Són les dades primàries de la nostra experiència. Provenen:
 - de la Sensació (sentits) idea de vermell
 - de l'Experiència interna-> reflexió, operacions de la ment. Bola de neu, desig...
- **Complexes:** L'activitat de la ment consisteix en el procés de transformació de les idees simples en idees complexes. Són producte dels processos d'abstracció, relació i de combinació que realitza la ment quan opera sobre idees simples. En Locke el coneixement implica relacions i les relacions són obra de la ment que les construeix a partir d'idees simples. Poden ser:
 - MODES: idees complexes que es refereixen a coses que no subsisteixen en elles mateixes sinó en altres (triangle (angle + forma...), temps, robatori).
 - SUBSTÀNCIES: Idees complexes que es prenen per representar coses particulars que subsisteixen en si mateixes (taula, préssec, rosa). Malgrat que a la ment li costa imaginar l'existència d'idees sense un substrat que les faci subsistir com a tals, la substància com a tal és desconeguda per la ment.
 - RELACIONS: Idees complexes que neixen de comparar una idea amb una altra (anterioritat, posterioritat, causalitat...).

Idea de Substància

- El concepte de substància té una llarga tradició filosòfica, a l'inici de la qual hi ha les definicions que va proposar Aristòtil. Simplificant molt, Aristòtil defineix la substància com allò que és propi d'un ésser, allò que no pot ser predicat de cap altre. Locke es planteja la qüestió de la substància en la seva teoria de les idees. Però la pregunta que es fa no és la de Descartes, val a dir, no es qüestiona: ¿què és allò que existeix?, ¿quines són les categories ontològiques fonamentals? (La idea de substància com a sinònim d'essència)

Locke es planteja, '¿com explicar les regularitats en l'aparició de les idees?', '¿què és el que permet que es consideri algunes combinacions d'idees com idees que representen qualitats d'una única cosa?'

- A partir d'ara la substància és com la ment elabora una imatge o un concepte de les coses, un substrat que serveix de suport. No en tenim experiència, però s'entén que hi ha una realitat objectiva que explica que coincideixin les experiències subjectives. (Rosa)

Teoria política

- El pensament polític de Locke s'entén millor quan es confronta amb el de Thomas Hobbes, que cronològicament és anterior. Tots dos són en certa manera els pares de la filosofia política moderna, però representen alteratives radicalment diverses dins la tradició del contracte social. Hobbes ha conegut l'època de les guerres civils i, en conseqüència, tendeix al **conservadorisme** i a la recerca de la seguretat en temps convulsos. Per a ell l'home és un llop per a l'home i l'Estat neix per donar seguretat als humans (immersos en una situació de por i de constant guerra de tots contra tots), al preu de renunciar a la llibertat individual.

Locke, en canvi, tot i haver estat exiliat com a liberal, representa l'**optimisme constitucionalista** de la Gloriosa Revolució. De Locke en deriva el **liberalisme** i de Hobbes l'**absolutisme polític** i el avui el neoconservadorisme. El punt de discòrdia central entre ambdues posicions és el de la naturalesa del govern i de la llei i el paper de la tolerància.

Metodològicament John Locke i Thomas Hobbes són contractualistes. Estan d'acord a suposar que en l'origen de l'Estat hi ha un **pacte o contracte social**, però discrepen radicalment sobre quines van ser les raons que van portar els humans a pactar. Per a Hobbes l'origen del pacte és la por i la necessitat de seguretat. Per a Locke, en canvi, hi ha pacte perquè hi ha una necessitat de protegir la propietat privada i el progrés comú.

Convenció entre individus, per la qual, de forma tàcita o expressa, determinen renunciar als drets naturals per a constituir-se en subjectes de drets civils. Al llarg de la història, han existit diverses versions de la idea d'un contracte social, mitjançant el qual els homes es constitueixen en subjectes d'un autoritat pública; són les diferents teories contractualistes o teories del contracte social.

electivitat.io

Segon tractat sobre el govern civil

- **L'estat de natura:** es gaudeix de llibertat i igualtat, els individus posseeixen drets naturals (com a humans): dret a la subsistència, a la propietat, a la integritat física... Tenir dret no implica que es respectin.
- **El pacte:** amb l'objectiu que es respectin aquests drets els individus lliures pacten la seva incorporació a la societat. El pacte, quan els humans decideixen constituir-se en societat atorguen poder al sobirà per a que protegeixi els seus drets (no renuncia). Es mantenen els drets i la ciutadania es compromet a reconèixer el poder polític (funció-> garantir-los i sancionar qui els incompleixi)
- **L'Estat liberal:** A partir del pacte apareix l'Estat que és representatiu: estan al servei de la ciutadania (dif. Hobbes absolut)
La ciutadania renuncia el dret de defensa en pro a ésser protegit. Si no se'ls protegeix el poble té dret a la insurrecció (resistència) i a l'anul·lació del pacte. Cas d'una situació excepcional qui governa té dret a la prerrogativa-> incompliment d'una llei però hi haurà major benefici per al poble.

Idees principals

- El contracte, amb què es legitima l'Estat no comporta la renúncia dels drets personals ni la justificació de l'absolutisme.
- La submissió al poder polític no pot significar en cap cas a la renúncia dels drets individuals.
- L'Estat se subordina als interessos individuals.
- El contracte social se concreta amb:
 - L'estat de natura, el pacte i l'estat liberal

Divisió de poders

El consentiment d'aquesta cessió del dret a ser protegits ha de quedar recollit en una constitució que s'hi reflecteixi la divisió de poders.

D'aquesta manera s'evita l'absolutisme (poder concentrat en una única figura -> abús i corrupció) cal la divisió de poders:

- Poder **legislatiu** (triat pel poble): el parlament elabora les lleis
- Poder **executiu** (en mans del monarca): aplica les lleis i en sanciona l'incompliment
- Poder **federatiu** (tb qui mana): s'estableixen les aliances i ruptures amb d'altres Estats.

Liberalisme

Si Locke és el pare del liberalisme és perquè considera el subjecte dotat de llibertat, com un dret inalienable. La llibertat individual, la propietat individual i la seguretat de les persones han de ser garantides per l'Estat. Aquest Estat no té dret a separar-se de la societat civil més que en aquelles decisions que expressin l'interès general. Òbviament se li podrà criticar que d'aquesta manera l'Estat deixa a les lleis del mercat tota decisió que vagi més enllà del que afecta a la llibertat, la propietat i la seguretat, però és que per a Locke les lleis del mercat tendeixen a l'equilibri i garanteixen la llibertat. Seran aquests els principis que inspirin la Il·lustració (particularment Voltaire) i la declaració d'Independència dels Estats Units (1776).

Síntesi

- **LOCKE ELABORA UNA TESI CENTRAL DEL LIBERALISME CLÀSSIC EN OPOSICIÓ AL REPUBLICANISME QUE POSTERIORMENT DEFENSARÀ ROUSSEAU: PER A LOCKE L'INDIVIDU, EN RAÓ DELS DRETS NATURALS DE LA SEVA CONSCIÈNCIA, ÉS LA FONT DE TOTA AUTORITAT LEGÍTIMA.**
- **PER A LOCKE L'INDIVIDU ÉS SOBIRÀ COM A TAL PER NATURALESA – NO COM A MEMBRE D'UN GRUP POLÍTIC. EL CONTRACTE SOCIAL, QUE ES BASA EN EL CONSENTIMENT, NO FONAMENTA ELS DRETS, SINÓ QUE ELS PERFECCIONA. I SENSE CONSENTIMENT NO HI POT HAVER GOVERN LEGÍTIM.**

David Hume (1711 - 1776)

(Resum) Tractat de la naturalesa humana

- David Hume pot ser considerat el filòsof escèptic* més consistent de la història de la filosofia i representa la culminació del pensament empirista.
- Hume no estava en absolut d'acord amb la manera com Locke havia utilitzat el concepte d'idea. Per a Locke "idea" era, indiferenciadament, tot el que coneixem. Ex: colors, estats de consciència.
- Hume en canvi reserva la paraula Idea per designar només alguns continguts del coneixement.

Distingeix entre impressions i idees:

- **Impressions:** Són tot el que coneixem a través dels sentits. Són "primàries" més vives que les Idees i sempre veritables. A l'*Abstract* diu que les impressions són "les nostres percepcions fortes i vives". (p.e. El fred)
- En canvi, les **Idees** provenen de les impressions, són més febles. Són representacions o còpies de les impressions en el pensament. Com dirà ell mateix, les Idees són "les tènues imatges [de les impressions] en el pensar i el raonar". (record del fred)
- A partir d'aquesta distinció, Hume elabora el criteri de veritat que utilitzarà sempre al llarg de la seva obra. Es tracta del "**principi de la còpia** (tota idea ha de tenir el seu origen en una impressió)

– Només són veritat les idees que provenen d'una impressió.

A més d'aquesta distinció entre els dos elements del coneixement Hume introdueix també una altra distinció entre dos modes de coneixement:

- Relacions d'idees
- Qüestions de fet

Escepticisme: El món humà no és el de les veritats absolutes, sinó el de les veritats probables i canviants.

Hume

Hume intenta impugnar Descartes per dogmàtic.

Recordem que Descartes havia dit que el fonament del coneixement són les idees innates.

Hume en canvi que el criteri de veritat és el **principi de la còpia**: Només és veritat aquella idea que prové d'una impressió.

Per exemple: "Blau" és una idea certa perquè en tenim la impressió. "Substància" no és una idea certa perquè no en tenim cap impressió. En Hume hi ha molt clarament una reivindicació de:

- Escepticisme -> En la teoria del coneixement implica:
 - 1.- Revisar el criteri de veritat, a través del "Principi de la còpia": només és veritat aquella idea que sabem de quina impressió prové.
 - 2.- Fer la crítica a les idees de substància i causa, que no proven de cap impressió sensible.
 - 3.- Considerar pseudoconceptes: Jo, Déu, Món (Descartes-> idees innates, produccions de la ment).

SUBJECTE

EL CONTINGENT PATZETZ DE L'EXPERIÈNCIA

OBJECTE

↓
PERCEPCIONS

(CONTINGENTS MENTALS)

↓
SÈNYALS

QÜESTIONS DE FET

- PROPORCIONALMENT CONTEXT. DE LA REALITAT
- A POTÈNCIÀ
- M. INDUCTIU
- RELACIÓ CAUSAL

PROCEDÈNCIA

GRADU de VIVACITAT

COMPOSICIÓ

COSEMS
↓
ÈTICA
POLÍTICA

- RELACIONS ENTRE IDEES
- NO PROPORCIONALMENT CONTEXT. DE LA REALITAT
 - A PRIORI
 - MÈTODE DEDUCTIU
 - NECESSARIES

DE REFLEXIÓ

IMPRESSIONS

IDEES

SIMPLET

COMPLEXE

SIMPLET
COMPLEXE

LA MEMÒRIA
LES TRANSFORMA
EN

LA IMAGINACIÓ
LES RELACIONA
(LEI
D'ASSOCIACIÓ
D'IDEES)

- SEMBLANÇA
- CONTIGÜITAT ESPAI/TEMPS
- RELACIÓ CAUSA/EFFECTE

Relacions d'idees i qüestions de fet

- Distinció que **Hume** estableix entre les dues classes d'**enunciats** que són objecte dels nostres **raonaments**, o que poden considerar-se continguts de la nostra consciència (tipus d'objectes del coneixement o objectes de la raó)

Tots els objectes de la raó i investigació humana poden, naturalment, dividir-se en dos grups, a saber: *relacions d'idees i qüestions de fet*; a la primera classe pertanyen les ciències de la geometria, àlgebra i aritmètica i, en resum, tota afirmació que és intuïtiva o demostrativament certa. Que *el quadrat de la hipotenusa és igual al quadrat dels dos costats* és una proposició que expressa la relació entre aquestes parts del triangle. Que *tres vegades cinc és igual a la meitat de trenta* expressa una relació entre aquests nombres. Les proposicions d'aquesta classe poden descobrir-se per la mera operació del pensament, independentment del que pugui existir en qualsevol part de l'univers. Encara que mai hi hagués hagut un cercle o un triangle en la naturalesa, les veritats demostrades per Euclides conservarien sempre la seva certesa i evidència.

No són esbrinades de la mateixa manera les qüestions de fet, els segons objectes de la raó humana; ni la nostra evidència de la seva veritat, per molt gran que sigui, és de la mateixa naturalesa que la precedent. El contrari de qualsevol qüestió de fet és, en qualsevol cas, possible, perquè mai pot implicar una contradicció, i és concebut per la ment amb la mateixa facilitat i distinció que si fos totalment ajustat a la realitat. Que *el sol no sortirà demà* no és una proposició menys intel·ligible ni implica major contradicció que l'afirmació «sortirà demà». En va, doncs, intentaríem demostrar la seva falsedat. Si fos demostrativament falsa, implicaria una contradicció i mai podria ser concebuda distintament per la ment.

Investigació sobre el coneixement humà, Secció IV, part I

El problema de la causalitat

- Importància de la idea de causalitat necessària en la filosofia, antecedents: Aristòtil, filosofia escolàstica, Descartes, Locke, Berkeley... i en la nova ciència-> possibilitat de predir.
- El principi de causalitat respon a: tot efecte es correspon a una causa determinada (Aristòtil) per tant estableix una relació causa-efecte necessària entre els esdeveniments que succeeixen en el món.
- Quan expliquem els fets establím relacions de causa-efecte. Però, és legítima aquesta relació? Prové d'alguna impressió? És el resultat d'una **connexió necessària*** entre els fenòmens?

Hume-> no podem tenir cap coneixement sobre el futur, perquè no tenim impressions sobre el futur.

No tenim una impressió que correspongui aquesta idea de connexió necessària entre dos fenòmens. A -> B

La causalitat no és cap llei interna de les coses, prové de l'hàbit i el costum acumulat; no hi ha causalitat necessària, hi ha simplement successió temporal.

*Unió inevitable entre fenòmens: si no passa A aleshores no esdevé B, si A esdevé B)

Dit d'una altra manera

CRÍTICA AL PRINCIPI DE CAUSALITAT

- La connexió que suposem entre A i B és fruit de la imaginació i només és justificable per l'HÀBIT i el COSTUM. Establim una relació de semblança que ens indueix a esperar efectes semblants que hem observat en el passat.
- Apliquem el principi de la INDUCCIÓ: a partir d'uns fets inferim conclusions generals i fem prediccions sobre el futur. Tot raonament sobre l'experiència, diu Hume, es basa en la suposició segons la qual la naturalesa transcorre d'una manera uniforme. Però aquest supòsit no té cap base racional; és només una CREENÇA, a causa de l'observació d'una conjunció constant de fets en l'experiència. A la idea de «causa», que apliquem a fets dels quals diem «A és causa de B» no correspon cap altra impressió sensible que la presència contigua a l'espai i successiva en el temps de A (causa) i B (efecte)
- Però, en realitat, a la idea de causa li atribuïm una altra característica que és la de connexió constant entre A i B. Aquesta idea no correspon a cap impressió sensible, és només fruit de l'associació d'idees produïda pel costum o hàbit d'observar que «sempre que A, llavors B», o bé que «no es produeix B, si no existeix prèviament A». Tenim per costum associar el que hem observat que es produeix repetidament, i traduïm l'associació com una connexió necessària.

Crítica a la idea de Substància

Hume critica els plantejaments filosòfics sobretot els dels racionalistes que utilitzen el concepte de **substància** com quelcom que existeix per si mateixa i no necessita res més per a ésser.

Per a fer-ho Hume hi aplica el **principi de còpia**. Si busquem de quina impressió o impressions deriva la idea de substància trobem que no en tenim cap, és a dir, no hem percebut res a través dels nostres sentits, de l'experiència, que pugui donar lloc a aquesta idea. I com que, segons Hume, tota idea ha d'anar precedida, en últim terme, d'una impressió, allò que anomenem substància no és res més que **“una col·lecció d'idees simples que són unides per la imaginació i que tenen un nom assignat.”**

Hume matisa i ens diu que això és així, perquè **“tenim impressions de les qualitats de les coses, no de les coses en sí”**. El que passa és que la nostra ment associa un conjunt d'impressions simultànies i produeix la idea d'una cosa que existeix com a suport, la substància. Però, Hume considera que aquesta activitat de la ment no és fonament suficient per afirmar-ne la seva existència.

Des de la perspectiva dels filòsofs racionalistes, la idea de substància servia per definir el món material (substància extensa), Déu (substància infinita), i el jo (substància pensant). Hume com que ha tractat que la substància només és un nom que donem a un feix d'impressions replanteja l'existència del món extern, de Déu i del jo.